

SSAD

Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi

ISSN 2587-2621

Volume 7 Issue 2, July 2023

sisaddergi@gmail.com

Makale Türü/Article Type: Derleme/Review

Makale Gönderim Tarihi/Received Date: 01.04.2023

Makale Kabul Tarihi/Accepted Date: 21.06.2023

DOI: 10.30692/sisad.1275182

DÂRÜ'L-ELHÂN KÜLLİYÂTI'NDAKİ ANADOLU HALK ŞARKILARINDA KADİM MAKAM VE TERKİB VARLIĞI ÖRNEKLEMİ NÜHÜFT-İ KADİM*

*Nühüft-i Kadim, An Example of the Existence of Ancient Mades and Compositions in
Anatolian Folk Songs in Dârü'l-Elhân Külliyyât*

Gökhan ALGAN

Öğr. Gör.

Selçuk Üniversitesi

Dilek Sabancı Devlet Konservatuvarı, Geleneksel Türk Müziği

ORCID ID: 0009-0004-6157-729X

gokhanalgan@selcuk.edu.tr

Atıf/Citation: Gökhan Algan (2023), “Dârü'l-Elhân Külliyyâtı'ndaki Anadolu Halk Şarkılarında Kadim Makam ve Terkib Varlığı Örnekleme Nühüft-i Kadim”, *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.7, S.2 Temmuz 2023, s.453-463.

Öz: Cumhuriyet rejimi dönemine geçiş sürecinde kurulan Dârü'l-Elhân (1917), Türk Müziği tarihinde 20. yüzyılın başlarında notaya alım çalışmalarının en önemlilerinden birini gerçekleştirmiştir. Bunun yanında transkripsiyon çalışmalarının resmi olarak kayıt altına alındığı ilk kurumdur. Heyetin gerçekleştirdiği eğitim-öğretim faaliyetlerinde Tarihi Türk Müziği eserlerine yapılan sınıflandırma, notalama ve tespit çalışmalarının yanı sıra Türk müziğinin gelecek kuşaklara öğretilmesi görevini yapmak üzere önemli derleme ve yayım faaliyetlerinde de bulunulmuştur. Anadolu'ya yapılan derleme gezileri ile Anadolu Halk Şarkıları, Dârü'l-Elhân kapsamında derlenerek notaya alınmış ve Dârü'l-Elhân Nota Külliyyatı Anadolu Halk Şarkıları adı altında 7 adet defter olarak yayımlanmıştır. Bu çabalar içerisinde Anadolu Halk Şarkıları'nın derlenmesi ve yayımlanması ilk kez bu kurum sayesinde olmuştur. Bu kapsamda çalışmanın amacı Dârü'l-Elhân heyeti tarafından Anadolu'ya yapılan derleme gezileri sırasında Dârü'l-Elhân Külliyyâtı'nda 7 defter halinde kaydedilen eserler arasında Nühüft-i Kadim ezgisine uygun olanları ortaya çıkarmaktır. Çalışmada Abdülbâki Nâsır Dede ve Kantemiroğlu'na ait Nühüft-i Kadim tanımları esas alınmış ve notalar bilgisayar ortamına aktarılırken Arel-Ezgi'ye ait değiştirici işaretler kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dârü'l-Elhân, Derleme, Anadolu Halk Şarkıları, Nühüft-i Kadim.

Abstract: In the transition duration of the republican regime, Dârü'l-Elhân (1917) carried out one of the most important notation studies in the history of Turkish Music in the middle of the 20th century. In addition, it is the first institution where transcription studies are officially recorded. In the educational activities carried out by the delegation, besides the classification, notation and determination studies on Historical Turkish Music works, In order to fulfill the task of transferring Turkish music to future generations, important compilation and publishing activities were also carried out. With the compilation trips to Anatolia, Anatolian Folk Songs were compiled and notated within

* Bu çalışma Gökhan ALGAN'ın “Dârül-Elhân Külliyyatında Bulunan Anadolu Halk Şarkılarının Makam/Terkip Özellikleri Açısından İncelenmesi” başlıklı doktora tezinden türetilmiştir.

the scope of Dârü'l-Elhân and published as 7 notebooks under the name of Dârü'l-Elhân Nota Collection Anatolian Folk Songs. Among these activities, the first compilation and publication of Anatolian Folk Songs was by this institution. In this context, the goal of the work is to reveal the works that are suitable for the Nühüft-i Kadim melody among the works recorded in 7 notebooks in the Dârü'l-Elhân Külliyyâtı during the composition trips made by the Dârü'l-Elhân committee to Anatolia. In the study, the Nühüft-i Kadim definitions of Abdülbâki Nâsır Dede and Kantemiroğlu were taken as basis, and the modifiers of Arel-Ezgi were used while the notes were transferred to the computer environment.

Keywords: Dârü'l-Elhan, Compilation, Anatolian Folk Songs, Nühüft-i Kadim.

GİRİŞ

Türk mûsikisi tarihinde Dârü'l-Elhan'a kadar müzik eğitime katkıda bulunan birçok kurum olmuştur. Bunlar arasında Gülşen-i Mûsiki, Dârü'l- Mûsiki'yi Osmanî, Şark Mûsikisi Cemiyeti, Dârü't-Talim-i Mûsiki, Dârü'l-Feyz-i Mûsiki gibi cemiyetler bu görevi üstlenmiştir. Ancak 1908'de Meşrutiyetin ilanından sonra devlet konservatuarı ihtiyacı ortaya çıkmasıyla 1914'de bugünkü Millî Eğitim Bakanlığı'nın karşılığı olan Maarif Nezareti'ne Dârü'l-Bedâyi-i Osmânî adlı ilk müzik ve tiyatro okulu, Andre Antonine'nin yönetimi altında kurulmuştur (Özcan, 1995, s. 518). Dârü'l-Bedâyi-i Osmânî tiyatrosunun gelişmesinin hedeflendiği Batılı anlamda Osmanlı'daki ilk konservatuar kurumu olmuştur. Müzik Bölümünde Batı müziğinin yanı sıra Türk müziği eğitiminin de verilmesi planlanmıştır. Türk müziği eserlerinin notaya alınarak kaybolması ve unutulmasını engellemek hedeflenmiştir. Ancak I. Dünya savaşının çıkması sebebiyle resmi açılış ertelenmiş bu sırada Batı müziği bölümü de kapatılmıştır. Türk Müziği ve Tiyatro Bölümü çalışmalarına devam etmiş fakat ekonomik sıkıntılar sonucu 1916'da Türk müziği bölümü de kapatılmıştır (Kolukırık, 2019, s. 19). Daha sonra Türk müziği eğitiminin kurumsallaşarak verilmesi ihtiyacı ortaya çıkmış ve Abdülbaki Töre'nin girişimleriyle kadınlara ve erkeklere ayrı ortamlarda eğitim verilmek üzere Maârif-i Umûmiyye Nezâreti'nin inşa ettiği "Mûsiki Encümeni"nin hazırladığı yönetmelik gereğince, "Dârül-Elhan" ismiyle bir mûsiki mektebi açılmasına karar verilmiştir.

Dârü'l-Elhân, Osmanlı Devleti'nin son dönemleri ile cumhuriyetin kurulduğu ilk yıllarda bir Türk müziği ve Batı müziği eğitimini veren, resmî konservatuar niteliğindeki ilk mûsiki okulu olarak 1917'de kurulmuştur. Mûsiki muallimi yetiştirmek üzere bir eğitim ve öğretim programı öngörülmüştür. Bu kurumda mûsiki muallimi yetiştirmekten başka mûsiki ile ilgili bilimsel çabalar sarf etmek, sanatsal kıymeti olan mûsiki eserlerini tespit edip notaya alarak yayımlamak ve halkbilimi araştırmaları yapmak gibi amaçlarda gözetilmiştir. Sultan Reşat'ın emri ile Washington eski büyükelçisi bestekâr Yusuf Ziya Paşa'nın başkanlığındaki müzik encümeninin hazırladığı yönetmelik 09.01.1916'da yürürlüğe girmiştir. I. Dünya savaşı sürerken maarif nâzırı Ahmet Şükrü Bey'in gözetiminde 1917 (1333) senesinde vekiller heyeti kararıyla Dârü'l-Elhân eğitim ve öğretime hazır hale gelmiştir (Dârü'l-Elhân Mecmuâsı, 1340, s. 38).

Cumhuriyet rejimine geçiş döneminde kurulan Dârü'l-Elhân'da yapılan ilk toplantıda Musiki mektebinde verilecek eğitime dair fikirler görüşülmüştür. Okulun ilk kadrosu zamanın meşhur sanatkârlardan kurulmuştur. Özellikle Tanburi Cemil en önemli isimlerdendir. Ali Rıfat Çağatay, Zekâizâde Ahmet Irsoy, İsmail Hakkı Bey bu dönemin önemli müzik adamlarıdır. Özellikle İsmail Hakkı Bey ve Ahmet Irsoy, Dârü'l-Elhân'da uzun yıllar görev yapmış okulun tasnif ve tespit heyetinde öğretim kadrosunda yer alarak Dârü'l-Elhan tarihi açısından büyük öneme sahip olmuşlardır (Özden, 2019, s. 24). Dârü'l-Bedâyi'de ortaya atılmış olan Türk müziği eserlerinin notaya alınması fikri ancak Dârü'l-Elhan'da faaliyete geçirilebilmiştir (Özden, 2015, s.119). Ders programında Batı müziğine de yer verilmiştir (Özcan, 1995, s. 518). Dârü'l-Elhân eğitim sisteminin Osmanlı Dönemi'ndeki uygulamalarına bakıldığı zaman, Osmanlı Geleneksel Müzik kültürü ile Batı Müziği kültürünü, sahne sanatlarını merkez alan bir görüşle birleştirme anlayışının tüm uygulamalarda hâkim olduğu anlaşılmaktadır." (Güray, 2018, s. 182).

Daha sonrasında adı İstanbul Belediye Konservatuarı olarak değişen kurumda halk bilimi ve müziğine ilk bilimsel çabalar Yusuf Ziya Demirci'nin Müdür olduğu dönemde olmuştur. Onun

sevgisi ve şahsi eğilimiyle başlattığı girişimler sonucunda 1926-1929 yılları arasında bir derleme heyeti oluşturularak, bu heyet ile birlikte yurdun çeşitli bölgelerine 4 gezi yaparak yaklaşık 850 kadar şarkı toplanmıştır. Yusuf Ziya Demirci, Rauf Yekta Bey, Dürri Turan ve Ekrem Besim Tektaş'tan oluşan heyetin edindiği bu şarkılar dikte edilerek önce 7 sonra 14 defter olarak yayınlanmıştır. Bu gezilere sonradan katılan Adnan Saygun Karadeniz türkülerini notaya almış ve 15. Defteri oluşturarak yayımlamıştır (Altınay, 2004, s. 96-97). Anadolu'ya yapılan Derleme gezileri ile Anadolu Halk Şarkıları, Dârü'l-Elhân kapsamında derlenerek notaya alınmış ve "Dârü'l-Elhân Nota Külliyyatı Anadolu Halk Şarkıları" adı altında 7 adet defter olarak yayınlanmıştır. 7 defterde yapılan araştırma sonucunda toplamda 281 eser tespit edilmiştir.

Dârü'l-Elhan'ın Anadolu Halk Şarkılarını Tespit ve Kayıt Altına Alma Çalışmaları

Dârü'l-Elhân, Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulmasından sonra da bu yeni devlet bünyesinde de faaliyetlerini devam ederek nota yayımlama çalışmalarına sürdürmüştür. 1923'den sonraki aşamasında Dârü'l-Elhan Kurumu adına Musa Süreyya başkanlığında, yaklaşık 2000 anket fişi hazırlanmış ve Anadolu'nun her tarafına Milli Eğitim Bakanlığı'nca gönderilmiştir (Dârülelhan Mecmuâsı, 1340, s. 39-40).

Bu çalışma 1926 yılına kadar üç yıl sürmüş ve gönderilen yaklaşık 100 kadar notadan 85 tanesi, iki defter olarak yayımlanmıştır. Anket uygulamasının beklentilere cevap vermemesi sebebiyle derleme gezileriyle toplanan ezgileri kaydetme yolu uygun görülmüştür. (Paçacı, 1994, s. 21)

1925'de anket çalışmalarının sürdüğü sırada Avrupa'da müzik eğitimi alan Seyfettin ve Sezai Âsaf kardeşler, ilk Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk tarafından Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşunun ilk yıllarında Batı Anadolu bölgesindeki halk şarkılarını derlemeleri için görevlendirilmiştir. Böylece resmi anlamda ilk derleme gezisi başlamıştır. Seyfettin ve Sezai Âsaf kardeşler, bu derleme gezileri sırasında o yıllarda ülkemizde pek bulunmayan kayıt cihazı fonografi kullanmamış, çalarak ya da söyleyerek icra edilen ezgileri duydukları şekilde notaya almışlardır. Daha önce Avrupa 'da Batı Müziği eğitimi aldıkları için nota yazımını bu kurallara göre uygulamışlardır. Bu sebeple nota yazımı ve duyumdaki farklılıklardan ortaya çıkan yanlışlıklar sebebiyle ciddi eleştirilere mâruz kaldıkları derleme çalışması, Bu nedenle başarısızlığa uğramıştır. (Kolukırık, 2014, s. 487)

Anket uygulamalarından beklenen sonucun gelmemiş olması ve yapılan bu ilk derleme gezisinin başarısız olarak değerlendirilmesi sebebiyle Anadolu'da derleme çalışmalarının fonograf cihazı ile sürdürülmesine karar verilmiştir. Cemal Reşit Rey'in o zamanlarda Paris'te bulunmasından faydalanarak onun aracılığıyla derleme çalışmalarında kullanılmak amacıyla fonograf getirilmiştir. Devamında Dârü'l-Elhân hocalarından, Rauf Yekta, Yusuf Ziya, Dürri Turan ve Ekrem Besim Bey'ler den oluşan heyetle 31 Temmuz 1926 da ilk gezi başlatılmıştır. Öncelikle güney ve güneydoğu illerini hedef alan gezide ilk gidilen yer Adana olmuştur. Kayıt makinesi ile kaydedilen ilk şarkı, yine o zamanlarda meşhur olan Kozanoğlu türküsüdür. Ardından Adana, Gaziantep, Urfa, Kayseri, Niğde ve Sivas yörelerini içine alan bu derleme gezisi 51 gün sürmüştür. Bu gezinin sonucunda iki yüz elli adet şarkı derlenmiştir. (Balkılıç, 2009, s. 158).

İlk derleme gezisi sonucunda kayıt altına alınan şarkılar "Anadolu Halk Şarkıları" isimli derlemenin 1, 2 ve 5. defterlerini oluşturmuş ve daha sonraları yayımlanmıştır. 1927 yılında ikinci derleme gezisi yapılmış ve Bu geziye Muhiddin Sadak, Yusuf Ziya Demirci, Ferruh Bey ve Ekrem Besim katılmıştır. (Ülkütaşır, 1972, s. 31). Gezide Konya, Karaman, Ereğli, Ödemiş, Aydın, Alaşehir ve Manisa, yörelerinden toplanan iki yüz elli şarkı, 3, 4, 6 ve 7. Defter serisini oluşturmuştur (Balkılıç, 2009, s. 158).

Millî mücadele yıllarında birçok kurum gibi Dârü'l-Elhân'da da faaliyetler durma noktasına gelmiştir. Okul binası kimi zaman savaş karargâhı olarak işgal edilmiş, kimi zaman da memur aileleri tarafından konaklama için kullanılmıştır. Savaşın kazanılması ile birlikte eğitim yeniden

başlasa da eğitim kadrosu ve ders programı tamamıyla değişmiştir. Batı müziği eğitimi ağırlık kazanmıştır. 1917'de Tarihi Türk Müziği eserlerini tespit ederek gelecek kuşaklara aktarabilmek ve bu hazineyi öğrenip eğitimini verebilecek öğretmenler yetiştirmek amacıyla olan Dârü'l-Elhan'ın bu faaliyetleri 22 Ocak 1927'de sona ermiş ve adı "İstanbul Belediye Konservatuvarı" olarak değiştirilmiştir (Özden, 2019, s. 179).

Derlemeler, Dârü'l-Elhân heyeti tarafından ilk kez günümüz notasyon sistemi kullanılarak yazılmıştır. Defterlerin, -birinci defter hariç- düz yazıları, eski harflerden günümüz harflerine çevrilmemiştir. Son yıllarda yapılan bazı tez, makale ve kitaplarla bu eksiklik giderilmiştir. Dârü'l-Elhan derleme gezilerinden derlenen türküler plâklara okunmuştur. "Blumenthal Kardeşler"ın sahip olduğu Odeon, Orfeon ve Columbia plâk şirketlerinde yayınlanmıştır. Bunun yanı sıra derlenen ezgiler, "Milli Raks Parçaları" ve "Milli Anadolu Havaları" adları altında Türk Müziği İcra Heyeti tarafından seslendirilmiştir (Elçi, 2017, s. 113).

Cumhuriyet Dönemi ile birlikte "geleneksel müziklerin" eğitimine verilen ağırlık her ne kadar azalsa da İstanbul Belediye Konservatuvar bilimsel anlamdaki tespit ve derleme çalışmalarını 1928, 1929 ve 1932 tarihleri arasında devam ettirmiştir (Güray, 2018, s. 179). Dârü'l-Elhân Külliyyâtı Anadolu Halk Şarkıları derlemeleri üzerinde bugüne değin yapılmış çalışmalar: Osmanlıca'dan günümüz Türkçe'sine çeviri, inceleme ve değerlendirme niteliğinde, "Dârü'l-Elhân Türk Halk Müziği Derleme Faaliyetleri ve Derleme Defterleri" (Deniz, 2019); Tarihsel süreçte Türk Halk Müziği açısından ilk derleme, resmi konservatuvar ve transkripsiyon çalışmalarının resmi olarak kayıt altına alındığı ilk kurum olması, "Türk Müzik Tarihinde Dârü'l-Elhân ve Dârü'l-Elhân Mecmuası" (Kolukırık, 2019); Dârü'l-Elhan Halk Müziği Külliyyâtı "Çeviri, İşleme, İnceleme" (Turhan ve Feyzi, 2021). Bu gibi konularda araştırmalar yapılmıştır. Ancak Güray'ın yapmış olduğu "Dârü'l-Elhân'dan Yurttan Seslere: Türk Halk Müziği Derlemelerine Yansıyan Makam Algısına Bir Bakış" (Güray, 2018, s. 179) "Makâmlar ve Terkibler" (Hatipoğlu, 2019) tarafından yapılan kısmi çalışmalar dışında makâm ve terkib açısından araştırma tespit edilememiştir.

Çalışmanın amacı; bu eksiklikler doğrultusunda gelenekteki makam ve terkib algısı ışığında Dârü'l-Elhân Külliyyâtı Anadolu Halk Şarkıları adı altında yayınlanan, 7 adet derleme defteri içindeki Nühüft-i Kadim terkibine uygun eserleri tespit etmek ve makam-terkib açısından incelenerek ezgi özelliklerini ortaya koymaktır. Bunun yanında eserlerin sözleri de eski harflerden günümüz harflerine çevrilmiştir.

Çalışmada izlenen yöntem; Nitel araştırma tekniklerden Betimsel Araştırma yöntemiyle incelenmiştir. İncelenen eserler Dârü'l-Elhân Külliyyâtı'nda derlenen 7 defterdeki Anadolu Halk Şarkılarından seçilmiştir. Bu eserler doküman tarama metodu ile taranmıştır. Derlenen defterlerdeki düz yazılar eski harflerden günümüz harflerine çevrilmiş ve yaklaşık 281 eser, makam ve terkib açısından incelenmiştir. İncelemede Abdülbaki Nasır Dede ve Kantemiroğlu tarifleri esas alınmıştır.

Nühüft-i Kadim

Kantemiroğlu, eski edvarlara göre verdiği tarifte; "*Nühüft (Nühüft-i Kadim) Edvâr-ı Kadimde tiz düğâh'dan,¹ ya'ni muhayyer perdesinden hareket idüp, İsfahan yüzünden iner ve Hicâz gibi düğâh karâr eder.*" (Tura, 2001, s. 107) yazmıştır.

¹ Muhayyer çekirdekli ezgiler, seyirlerine Muhayyer perdesini merkeze koyarak başlarlar. Bu perde aslında Tiz Dügâh perdesidir ve "tam perdeler" arasında Tiz Dügâh perdesinin "Muhayyer" olarak da anılmasının sebebi Bu "makamsal âgâz" özelliği sayesinde. Aynı perdenin 15. yy. Da Kırşehirli Yusuf Hızır bin Abdullah gibi kaynaklarda, "Hicaz-Düzeninde bulunan Nühüft (Nühüft-i Kadim) terkibinin "âgâz"ı olarak kullanıldığında, adının bu kez "Nühüft perdesi" olarak anıldığı görülür. (Öztürk, 2014, s. 1)

Abdülbâkî Nâsır Dede, ‘‘Muhayyer perdesinden uşşâk âgâze idüp Uzzâl karâr ider. Bu terkîb kudemâ-i müte’ahhrîrin ihtira’ıdır. Lâkin fî zamanına mehcûrdur. (Başer, 2013, s. 169-171) tarifiyle karşımıza çıkmaktadır.

Abdülbâkî Dede, kendi zamanındaki Nühüft ile karışmaması için kitabında Nühüft-i Kadîm adıyla başka bir tarif vermiştir. Terkibîn muhayyer perdesinden aşağı hüseyinî perdesine Uşşâk’lı indiğini ve Uzzâl karar verdiğini ifade etmiştir. Abdülbâkî Dede ayrıca bu terkibîn kendi zamanında unutulmuş olduğunu belirtmiştir. Kantemiroğlu’nun eski edvara göre yazdığı Nühüft tanımında bu tarifin bir benzeri bulunmaktadır. Eski edvara göre verdiği tarifte; Nühüft’ün tiz düğâh’tan yani muhayyer perdesinden hareket ettiğini, Isfahan ile inerek Hicâz gibi düğâh’ta karar verdiğini yazmıştır.²

Özetle Nühüft-i Kadîm; muhayyer perdesinden başlayan Uzzâl veya Hicâz’dır.

---

² Hatipoğlu, sade bir üslupla; ‘‘Nühüft-i Kadîm terkibî, Uzzâl terkibinin özelliklerini taşır. Uzzâl’den farklı olarak seyre muhayyer perdesinden başlar ve seyrin başında muhayyer perdesini merkez alır. En sonunda Uzzâl terkibine geçer ve karar verir.’’ (Hatipoğlu, 2019, s. 563).

Dârü'l-Elhân Külliyyâtı
Anadolu Halk Şarkıları
2. Defter 80.eser

Halk Şarkısı

Sofyan Malatya

Ben se ve rim al lar gi yen gü ze li ha nm e y
y al nı na ya zıl mı ş aş kın ga ze li
ga ze li ga ze li
al mı na ya zı l mı ş aş kın ga ze li
ga ze li san ma a şık her gö r dü ğün
gü ze li ha nı m e y a şık o lan
göz le rin den be l li dir be l li dir be l li
di r a şık o lan gö z le rin den be l li dir
be l li dir be l li dir

Muhayyer perdesi gösterilerek seyre girildikten sonra hüseyni perdesine Uşşâk'lı inilmiştir. Ardından tekrar muhayyer perdesi gösterilmiş ve eviç perdesi acem perdesine dönüştürülerek Hicâz ile düğâh'a inilmiştir. Saz payında ise şehnâz perdesi gösterilmiş nevâ üzerinde Rast yaptıktan sonra hüseyni perdesine gelinmiş. Tekrar muhayyer perdesi gösterildikten sonra karargâha Uzzâl ile gelinmiştir.

Not: Eserin orijinal notasında 5. ölçüde hüseyniye Uşşâk'lı inişte eviç perdesi yer alırken aynı ezgi ile yazılan 21. ölçüde eviç perdesi yazılmamıştır. Matbu hatası sebebiyle olduğu varsayılarak notaya eklenmiştir.

Dârü'l-Elhân Külliyyâtı
Anadolu Halk Şarkıları
3. Defter 99. eser

Bergama Oyun Havası

Manisa

The musical score for 'Bergama Oyun Havası' is presented in four staves. The first staff begins with a section symbol (§) and a treble clef. The music is in 2/4 time and D major. The second staff continues the melody. The third staff ends with a double bar line and the text 'BURADA SON'. The fourth staff continues the melody and ends with a section symbol (§).

Seyre muhayyer perdesine kadar çıkıldıktan sonra hüseyni perdesi vurgulanarak başlanmış, sonra muhayyer perdesi gösterilip eviç perdesi acem perdesine dönüştürülerek Uzzâl ile karar perdesine gelinmiştir.

Dârü'l-Elhân Külliyyâtı
Anadolu Halk Şarkıları
4. Defter 147.eser

Sarı Boyvada Türküsü

Aydın

A li ve rin kır a tı mın ge mi ni
üs tü ne bi ne n ler sür sün de mi ni
ya ba na ver me yin fat ı ma ha nı mı
Boy va dam bir gün o lur so rar ge lir

Muhayyer perdesi gösterilerek seyre girildikten sonra nevâ perdesinde Rast ve hüseyini perdesinde Uşşâk'lı inilmiş, ardından çargâh perdesine Nikriz'li inildikten sonra Hicâz nağmesiyle karara varılmıştır.

Dârü'l-Elhân Külliyyâtı
Anadolu Halk Şarkıları
6. Defter 204. eser

Kozanoğlu Türküsü

Kozan

Çık dım Ko za nın da ğı na
Re mil at tım dost ba ğı na
a şı ret ten im dad ol maz a man a
ma nın of ka ça lım ko zan
da ğı na sūr me lim
hey sūr me lim a man man

Muhayyer perdesi ile giriş yapıldıktan sonra hüseyini perdesinde kalınmış ardından kürdi perdesi kullanılarak Muhayyer Kürdi terkibi duyurulmuştur. Sonrasında ezgi tekrar muhayyer perdesine yönelmiş. Çargâh 'ta Çargâh'lı kalışlar göstermiş. Hicâz ile karar etmiştir.

SONUÇ

Çalışmada Dârü'l-Elhân Külliyyâtı'nda bulunan 281 Anadolu Halk Şarkıları derlemeleri incelenerek eserler arasından Nühüft-i Kadîm terkibine örnek teşkil edebilecek dört eser seçilmiştir. Nühüft-i Kadîm terkibî araştırılan eserlerin % 2.14'ünü oluşturmaktadır. İncelenen eserlerin klasik makam algısı ile notaya alındığı görülmektedir. Eserlerin Abdülbâkî Nâsır Dede ve Kantemiroğlu tariflerine uyararak açıklanabildiği belirlenmiştir. Halk Şarkısı, Bergama Oyun Havasında ve Kozanoğlu eserlerinde muhayyer perdesi üzerinde Uşşâk nağmesi gösterilmeden giriş yapılmıştır. Ardından hüseyini perdesine gelerek Uzzâl karar verilmiştir. Bu da bize bu eserlerde sadece muhayyer perdesi gösterilerek başlangıç yapılabileceğini göstermiştir. Yalnızca Sarı Boyvada türküsünde nim hisar/bayâtî perdesi kullanılarak çargâh perdesi üzerinde Nîkrîz nağmesi duyurulmuştur. Ortak nağmede eserlerin hepsi muhayyer perdesini merkez almış,

hüseyinî perdesine inmiş ve Uzzâl karar vermiştir. Bazı eserlerin muhayyer perdesinden daha tizlere çıkarak bu perde üzerinde Uşşâk yaptığını da söyleyebiliriz. İncelen bu eserlerde Dârü'l-Elhân Heyeti'nin klasik makam kültürüne bağlı olarak, derlenen eserlerdeki makamların icra özelliklerine bağlı kaldıkları sonucuna varabiliriz. Nühüft-i Kadim terkibî günümüzde pek bilinmeyen ve kullanılmayan makamlardan olsa da aslında türkülerimizde varlığını sürdürmektedir. Örnek verecek olursak: Sular Durulur Derler, kaynak kişi: Faik Okutken derleyen: Ahmet Yamacı; Yazımı Kışa Çevirdin, Hasret Düştü Gönlüme, kaynak kişi: Neşet Ertaş gibi daha birçok örneğine rastlanılmaktadır.

KAYNAKÇA

- ALTINAY, R. (2004). *Cumhuriyet Döneminde Türk Halk Müziği*, İzmir: Kitaplar, Makaleler, Nota Yayınları.
- BALKILIÇ, Ö. (2009). *Cumhuriyet Halk ve Müzik-Türkiye'de Müzik Reformu 1922-1952*, Ankara: Tan Kitabevi Yayınları.
- BAŞER, F. A. (2013). *Türk Musikisinde Abdülbâkî Nâsır Dede*, İstanbul: Fatih Üniversitesi Yayınları.
- Dârü'l-Elhân Mecmuası*, (1340). s. 38-40, İstanbul: Şehzâdebaşı Evkâfı İslâmiyye Matbaası.
- Dârü'l-Elhân Külliyyâtı Anadolu Halk Şarkıları (1926). İstanbul: 2. Defter, Şehzadebaşı Evkâf-ı İslâmiyye Matbaası.
- Dârü'l-Elhân Külliyyâtı Anadolu Halk Şarkıları (1926). İstanbul: 3. Defter, Şehzadebaşı Evkâf-ı İslâmiyye Matbaası.
- Dârü'l-Elhân Külliyyâtı Anadolu Halk Şarkıları (1926). İstanbul: 4. Defter, Şehzadebaşı Evkâf-ı İslâmiyye Matbaası.
- Dârü'l-Elhân Külliyyâtı Anadolu Halk Şarkıları (1926). İstanbul: 6. Defter, Şehzadebaşı Evkâf-ı İslâmiyye Matbaası.
- DENİZ, Ü. (2019). *Dâr'ül-Elhan Türk Halk Müziği Derleme Faaliyetleri ve Derleme Defteri*, Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- ELÇİ, A. (2017). Kuruluşunun Yüzüncü Yılında Dârü'l-Elhân'ın Türk Halk Müziğine Katkıları. *Milli Folklor-Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi*, s. 106-118.
- GÜRAY, C. (2018). "Dâr'ül-Elhan'dan Yurttan Sesler'e Türk Halk Müziği Derlemelerine Bir Bakış" (Ed. Gülçin Yahya Kaçar), *Kuruluşunun Yüzüncü Yılında Dârü'l-Elhan'a Armağan (179-195)*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- HATİPOĞLU, E. (2019). *Makâmlar ve Terkîbler, Mansur/AEU*. <https://play.google.com/books/reader?id=DnGqDwAAQBAJ&pg=GBS.PP2&hl=tr>
- KOLUKIRIK, K. (2014). Osmanlı Devleti'nde İlk Resmi Konservatuvar Olan Dârüelhan'da Derleme ve Yayım Faaliyetleri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 35, s.479-498.
- KOLUKIRIK, K. (2019). *Türk Müzik Tarihinde Dârü'l-Elhân ve Dârü'l-Elhân Mecmuası*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları,

- ÖZCAN, N. (1995). “Dârü’lelhan Osmanlı Devleti’nde Kurulan İlk Mûsiki Mektebi, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 8. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. s.518-520.
- ÖZDEN, E. (2019). *Osmanlı Devleti’nin Konservatuvarı Dârülehan (Arşiv Belgeleriyle)*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- ÖZDEN, E. (2015). *Osmanlı Maarifinde Musiki*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- ÖZTÜRK, O. M. (2014). “Makam, Âvâze, Şûbe ve Terkib: Osmanlı Musiki Nazariyatında Pisagorcun “Kürelerin Uyumu/Musikisi” Anlayışının Temsili”, *Rast Müzikoloji Dergisi* c. II, S.1, s. 1-49.
- PAÇACI, G. (1994). *Kuruluşunun 77 Yılında Dârü’l-Elhan ve Türk Müziği’nin Gelişimi I*. İstanbul: Tarih ve Toplum.
- TURA, Y. (2001) . *Kantemiroğlu Kitâbu İlmi’l - mûsikî alâ vechi’l - Hurûfat* . İstanbul : Yapı Kredi Yayınları.
- TURHAN, S. ve FEYZİ A. (2021). *Dâr’ül-Elhan Halk Müziği Külliyyatı*, c.1, İstanbul: Yayınevi.
- ÜLKÜTAŞIR, M. Ş. (1972). *Cumhuriyet’le Birlikte Türkiye’de Folklor ve Etnografya Çalışmaları*, Ankara: Başbakanlık Basımevi.